

LÜTFÎ MEHMED DEDE VE *HİLYE-İ MEVLÂNÂ* ADLI ESERİNE GÖRE MEVLÂNÂ'NIN ÖZELLİKLERİ*

MUSTAFA ERDOĞAN**

ÖZET

*Mevlânâ'nın soyundan gelen ve Manisa Mevlevihânesi şeyhi Nakşî Ali Dede'nin oğlu olan Lütî Mehmed Dede, babasının vefatından sonra aynı Mevlevihâne'de şeyhlik yapmış, 1737 yılında vefat etmiştir. Lütî Dede'nin **Hilye-i Mevlânâ** adlı mesnevî tarzında bir eseri vardır. Mevlânâ hilyelerinin Türk edebiyatındaki ilk örneği olan bu eser, yazma halinde ve 124 beyit uzunluğundadır. Lütî Dede bu eserinde, Mevlânâ'nın fizikî ve manevî portresini çizmiştir. Bu yazıda öncelikle Lütî Dede'nin hayatından bahsedilmiş, ardından eseri incelenmiş ve bu esere göre Mevlânâ'nın özellikleri üzerinde durulmuş, en son da eserin tam metni verilmiştir.*

Anahtar Kelimeler: Mevlânâ, Mevlevî, hilye, Lütî Mehmed Dede.

LÜTFÎ MEHMED DEDE AND THE CHARACTERISTICS OF MEVLÂNÂ ACCORDING TO HİS *HİLYE-İ MEVLÂNÂ*

ABSTRACT

Lütî Mehmed Dede, coming from Mevlânâ's family and being the son of Nakşî Ali Dede who is the sheikh of Manisa Mevlevihâne became the sheikh at the same Mevlevihâne after his father's death and died in 1737. Lütî Dede has a work named Hilye-i Mevlânâ written in mesnevî style. This work is the first sample of Hilye-i Mevlânâ type in Turkish Literature, is in written form and has a length of 124 couplets. In his work, Lütî Dede has drawn Mevlânâ's physical and spiritual portrait. In this work Lütî Dede's life was mentioned first and then his work was studied, Mevlânâ's characteristics were emphasized according to this work and the full text was given at the end.

Key Words: Mevlânâ, Mevlevî, hilye, Lütî Mehmed Dede.

Giriş

Büyük mutasavvıf Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin (1207-1273) eserleri ve fikirleri etrafında şekillenen ve Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled (1226-1312) tarafından teşkilatlandırılıp temelleri atılan Mevlevîliğin, ortaya çıkışından zamanımıza kadar Türk kültür ve sanatını, din ve düşünce hayatını ne kadar etkilediği bilinen bir konudur. Mevlânâ'nın ve Mevlevîliğin Osmanlı-Türk toplumunda musikiden resme, sosyal hayattan siyasete, felsefeden güzel sanatlara kadar birçok alanda izleri görülmekle birlikte,

* Bu yazı, *Erdem*, S. 50, Ankara, 2008, s. 59-81'de yayınlanmıştır.

** Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araş. Gör. mistik1971@hotmail.com

en fazla tesir ettikleri saha her halde edebiyattır. Mevlevî şâirlerin, eski Türk edebiyatının şairler kadrosu içinde çok büyük bir yer tuttukları, hatta tezkirelere bakılırsa bu kadronun yaklaşık % 70'ini oluşturdukları göz önüne alınırsa, klasik Türk edebiyatı şairlerinin en çok rağbet ettikleri ve dolayısıyla beslendikleri tarikatın Mevlevîlik olduğu ortaya çıkmış olur¹. Bunun tabîî bir sonucu olarak eski Türk edebiyatı şairleri Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili birçok eser kaleme almış, pek çok şiir söylemişlerdir.

Diğer taraftan kendi devirlerinde yüksek düzeyde birer sanat ve kültür merkezi olan, birer akademi gibi hizmet veren Mevlevîhâneler içinde Manisa Mevlevîhânesi'nin de önemli bir yeri vardır. Bu Mevlevîhâne, bulunduğu çevreye dîn, tasavvuf, sanat ve kültür alanlarında öncülük, merkezlik yapmış; ayrıca Birrî ve Kâmilî gibi şâirlerin yetişmesini sağlayarak bir edebî muhît niteliği kazanmıştır. Bu irfan merkezinden yetişen şâirlerden biri de Lütfî Mehmed Dede'dir.

Lütfî Mehmed Dede Kimdir?

Kaynaklarda Lütfî Dede hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Bu bilgilere göre, şâirin asıl adı Mehmed/Muhammed'dir. Mevlânâ soyundan gelen Manisa Mevlevîhânesi şeyhi Nakşî Ali Dede'nin oğlu, Muharrem Efendi'nin torunudur². Lütfî Dede, mürîdi şâir Birrî'nin *Bülbüliyye*'sine yazdığı takrizde kendini, "Muhammedü'l-Lütfiyyü'l-Mevlevî min evlâd-ı Hazret-i Mevlânâ" diye tanıtmaktadır³. Şâirle ilgili en eski ve derli toplu bilgi *Esrar Dede Tezkiresi*'nde verilmektedir. Bu eserde Lütfî'nin âilesiyle ilgili şunlar söylenmektedir: "Ferruh Çelebi ahfâd-ı kirâmından Şâh Çelebi sıbt-ı mükerremleri Bayram Çelebi evlâdından Mağnisa'da serîr-ârâ-yı irşâd olan Nakşî Ali Efendi'nün meyve-i dirah-ı âmâli ve nevbâve-i bâğ-ı sinn ü sâlidür..."⁴ Lütfî Dede'nin doğum tarihiyle ilgili herhangi bir net bilgi yoktur. Yalnız hilyesini 1688-1689 yılında yazdığına göre⁵, bu tarihten en az 25 yıl önce doğmuş olsa 1663 yılına tekabül eder. Buna dayanılarak Lütfî Çelebi'nin 1663'ten daha önceki bir tarihte dünyaya geldiği tahmin edilebilir. Lütfî Çelebi, Mevlânâ soyundan geldiğini kendi eserinde şöyle ifade etmektedir:

¹ Mustafa İsen, "Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar Divan Şairlerinin Tasavvuf ve Tarikat İlişkileri", *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara, 1997, s. 209-220.

² Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, Haz. İlhan Genç, Ankara, 2000, s. 464; Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin, *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nisebi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb*, Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi Bölümü No. 628'den tıpkıbasım, Ankara, 2000, vr. 377b; Fatin Davud, *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr*, [İstanbul], 1271, s. 360; Ali Enver, *Semâhâne-i Edeb*, İstanbul, 1309, s. 213; Mehmed Süreyya, *Sicil-i Osmânî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*, C. 4, Dârü't-Tibâatü'l-Âmire, [İstanbul], Tarihsiz, s. 92; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara, 2001, C. II, s. 884, 887; M. Çağatay Uluçay, *Saruhanoglulları ve Eserlerine Dâir Vesikalar*, İstanbul, 1940, s. 170-171; aynı yazar, *Saruhanoglulları ve Eserlerine Dâir Vesikalar-II*, İstanbul, 1946, s. 95; aynı yazar, *Manisa Ünlüleri*, [Manisa], 1946, s. 91; *TDEA*, C. 6, İstanbul, 1986, s. 104; Haluk İpekten-vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, 1988, s. 268. Lütfî Dede'nin babası Nakşî Ali Dede'yle ilgili ayrıca bk. Mehmet Günay, "XVII. Yüzyılda Manisa Mevlevîhânesi ve Şeyh Ali Efendi'nin Faaliyetleri", *Birinci Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevîhâneler Sempozyumu Bildirileri*, Manisa, 2002, s. 333-342. Lütfî Dede, *Tuhfe-i Nâilî*'de ve muhtemelen bundan hareketle *TDEA*'nda bir yanlışlık sonucu farklı kişiler zannedilip iki ayrı maddede anlatılmıştır. Buna karşılık *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*'nde ise Lütfî Mehmed Dede, Hocazâde Lütfî ile karıştırılarak farklı iki kişi, tek şahıs gibi gösterilmiştir. Başta babasının adı, doğum ve ölüm tarihleri olmak üzere burada verilen bilgilerin çoğu, üzerinde durulan Lütfî Dede'ye uymamaktadır. İlgili maddede bu mutasavvıf şâirin ilahileri ve hilyesi olduğu belirtilmektedir ki bahsedilen hilye, Lütfî Dede'nin *Hilye-i Mevlânâ*'sı olmalıdır. Bk. A. İnce, "Lütfî", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C. 6, Ankara, 2006, s. 174-175.

³ Birrî Mehmed, *Bülbüliyye ve Divan-ı Birrî*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum Eserler Bölümü, No. 54, vr. 70b-71b. Bu eserin mikrofilm için bk. 06 Mil MFA 1994 A 3983.

⁴ Esrar Dede, age., s. 464.

⁵ Lütfî Dede hilyesini 1100 (1688-89) tarihinde yazdığını eserinde kendisi belirtmekte, bu eseri gördüğü anlaşılan Müstakimzâde de aynı bilgiyi tekrarlamaktadır. Lütfî Çelebi, *Hilye-i Mevlânâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Âtîf Efendi Bölümü, No. 2256, vr. 4b; Müstakimzâde, age., vr. 377b.

Kıla eltâfını hem-dem o Latîf
Bula dil-hâhımı **Lütfi**-i za'îf

Çâkeri Hazret-i Mevlânâ'nun
Nazm iden na'atını ol sultânun

Meselâ kemter-i evlâdı anun
'Âciz ü ahkar-ı evlâdı anun⁶

Lütfî Çelebi'nin, bir taraftan küçük yaştan itibaren babası Şeyh Ali Dede'nin yanında Mevlevîhâne'de Mevlevîlik eğitimi alıp çile çıkarırken, diğer taraftan zamanın ilimlerini tahsil ettiği, ayrıca şiirlerine bakılırsa, iyi derecede Arapça ve Farsça öğrendiği tahmin edilebilir. Yine eserinde, ünlü hilye şairleri Hâkânî, Cevrî ve Neşâtî'nin hilyelerinden bahsetmesi de Lütfî Dede'nin okuyan birisi olduğunu göstermektedir.

Babası Şeyh Nakşî Ali Dede'nin 1703 yılında vefatından sonra şeyhlik makamına geçen Lütfî Dede, ömrünün sonuna kadar bu vazifeyi devam ettirmiş, tıpkı babası gibi Manisa ve çevresinde benimsenip itibar görmüştür⁷. Mevlevîhâne ile birlikte Ulu Cami vakfının da mütevellîsi olan Lütfî Dede'nin adı zaman zaman şer'iyeye sicillerinde de geçmektedir. Nitekim 1099/1687-88 İzmir zelzelesinde, Ulu Cami minaresinin şerefesinden yukarısı çatladığından, Lütfî Dede tamiri için 1101/1689-90'da mahkemeye başvurmuş ve mahkeme de tamirini uygun görmüştür. Yine Lütfî Efendi, 1105/1693-94 tarihinde mahkemeden Mevlevîhânenin tamiri talebinde bulunmuş ve bu talebi de kabul edilmiştir. Bununla ilgili mahkeme kaydında Lütfî Dede'den "Medîne-i Magnisa'da vâki merhûm Saruhanoğlu İshak Çelebi binâ ve vakf eylediği Mevlevîhânenin evlâdiyyet ve meşrûtiyyet üzere mütevellîsi ve şeyhi olan işbu bâisü'l-kitâb umdetü'l-meşâyihî'l-izâm Ali Efendi bin el-merhûm Muharrem Efendi hususu âtiyyü'z-zikirde vekîl-i sâbitü'l-vükelâsı olan sulb-i kebîr oğlu fahrü'l-müderrişîni'l-kirâm Mehmed Efendi..." diye bahsedilmektedir ki bu ifade Lütfî Dede'nin aynı zamanda müderrislik yaptığını da göstermektedir⁸.

Lütfî Dede, şeyhliği süresince bir taraftan Mevlevîhâne'nin ve vakfın işleriyle meşgul olurken, diğer taraftan dervişlerin yetişmesi için gayret sarf etmiştir. Nitekim ona bağlanıp sohbetlerine katılan insanlardan biri de şâir Manisalı Birrî'dir⁹. Daha önceden Lütfî Dede'nin babası Nakşî Ali Dede'ye bağlanmış olan Birrî Mehmed Efendi, onun vefatından sonra Lütfî Dede'nin sohbetlerine katılmış, ondan istifade etmiştir. Lütfî Dede'yle Birrî'nin aralarının çok iyi olduğu, birbirlerini çok sevdikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlılık aynı zamanda yazıya da dökülmüş; Lütfî Dede Birrî'nin *Bülbüliyye*'sine takriz yazmış, Birrî de Lütfî Dede'ye hitaben bir kasîde yazarak oğlunun düğününe tarih düşürmüş ve bu

⁶ Lütfî Çelebi, age., vr. 4b.

⁷ Esrar Dede, age., s. 464; Fatın Davud, age., s. 360; Mehmed Süreyya, age., C. 4, s. 92; Günay, age., s. 341-342.

⁸ Uluçay, *Saruhanogulları ve Eserlerine Dâir Vesikalar*, s. 168-169, 170-171. Yine Lütfî Dede'nin müracaatıyla görülen davalar için bk. Uluçay, age., s. 177-178, 181-182.

⁹ Esrar Dede, age., s. 60; *Manisalı Birrî Mehmed Dede Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divânı*, Haz. Rasih Erkul, Manisa, 2000, s. 5; Müjgan Cunbur, "Manisa Mevlevîhânesi'nden Yetişen İki Şâir", *Birinci Uluslararası Mevlânâ, Mesnevi ve Mevlevîhâneler Sempozyumu Bildirileri*, Manisa, 2002, s. 268.

vesileyle şeyhi Lütfî Dede'yi övmüştür. Birrî Divanı'nda yer alan ve toplam 38 beyit olan bu kasidenin girişinde baharın gelişinden ve güzelliklerinden bahsedilmekte, daha sonra uygun bir girizgâh beytiyle asıl konuya giriş yapılmaktadır. Lütfî Dede'yi yakından tanıyan ve seven, çağdaşı birinin kaleminden çıkmış olması itibarıyla önemli olan bu kasidenin bazı beyitleri aşağıya alınmıştır. Birrî, Lütfî Dede hakkında şunları söylemektedir:

...

Cenâb-ı Hazret-i Lütfî Efendi kim ezelden tâ
Hudâ lutf itmiş ol zât-ı şerîfe fazl u 'irfânı

O bir şeh-zâde-i şâh-ı velâyetdür ki ceddîdür
Celâleddîn-i Rûmî kâşif-i esrâr-ı Yezdânî

Ne devlet şeh-rümüzde mesned-ârâ-yı hilâfetdür
Kemâ-kân itmede icrâ müdâm âyîn ü erkânı

Sülûk erbâbına rehber odur kim zâtı olmuşdur
Bu demde kavm-i Mağnisa'ya Hakk'un lutf u ihsânı

Ma'ârif-perver-i ebr (?) şeh-süvâr-ı fazl u irfânsın
Ki rahş-ı himmetün evvel kademde aldı meydânı

Kef-i cûdun k'ider bezl-i 'atâ erbâb-ı irfâna
Ol ihsânı gül ü nesrîne kılmaz ebr-i nîsânî

....

Sana irs ile irse n'ola sıdk-ı Hazret-i Sıddîk
O zât-ı pâk cedd-i emcedündür ey kerem kânı

Zihî ihsân u fazl-ı Lâ-yezâlî kim virilmişdür
Sana hulk-ı Ömer 'ilm-i 'Ali vü hilm-i 'Osmânî¹⁰

Daha sonra kısaca Lütfî Dede'nin oğlundan bahseden Birrî sözlerine şöyle devam etmektedir:

Sezâdur bir ziyâde hûb târîh eylesem zîrâ
'Aceb sûr oldı bu Birrî yine bâ-'avn-ı Rahmânî

Kudûm u ney sadâsıyla safâlar kesb idüp diller

¹⁰ *Manisalı Birrî Mehmed Dede...*, s. 160-161. Buraya alınan beyitlerde, yazma divandan kontrol edilerek yer yer değişiklik ve düzeltmeler yapılmıştır. Birrî Mehmed, age., vr. 70b-71b.

Yine bu bezm-i şâdîde olındı zevk-i rûhânî

Bunı dir deff ile neyler gönülde gam elem neyler

Gam-ı dünyâyı terk eyler bu bezmün cümle mihmânı

Birrî Dede manzûmesini; Lütfî Dede'nin eteğini mihnet dikenlerinden uzak, her gününü de evladı ve ailesiyle düğün mutluluğu içinde geçirmesi için Allah'a dua ederek bitirmektedir¹¹. Bu kasideden başka Birrî Divanı'nda, Lütfî mahlaslı bir gazel de tahmis edilmiştir. Bu gazelin de Lütfî Mehmed Dede'ye âit olması kuvvetli bir ihtimaldir¹².

Buna karşılık Lütfî Dede'nin şâirliğinin ve Birrî'ye verdiği değerin anlaşılması için Birrî'nin *Bülbüliyye*'sine yazdığı Arapça, Türkçe ve Farsça takrizi aşağıya yazmak faydalı olacaktır. Bu takrizin girişinde Birrî, Lütfî Dede'yi "himmetlü şeyh efendimüz" diyerek takdim etmektedir.

"Kutbü'l-ârifin ve sultânü'l-ma'sûkîn Hazret-i Mevlânâ Celâlü'd-dîn kaddesena'llahu ve iyyâküm bi-sırrıhi'l-metîn evlâd-ı güzîninden kerâmet-penâh ve şâh-ı ma'ni-tahtgâh himmetlü şeyh efendimüz hazretlerinün takrîz-i garrâ sûretidür.

Kıt'a

[*mefâ'ülün mefâ'ülün fe'ülün*]

Atânî min riyâzi'l-birr lutfen

Kitâbu satrıhi nahli'l-ma'ârif

Elâ fi lafzıhi virdü'n-nikâtun

Ve fi ma'nâhi esmâru'l-letâyif*

Nazm

[*fe'ilâtün mefâ'ülün fe'ülün*]

Habbezâ Birri-i suhan-perdâz

Şi'r içre [o] şâ'ir-i mümtâz

Âferîn ki semend-i tab'unla

Kasabu's-sebkı eyledün ihrâz

Ârif-i ders-i aşk-ı bülbülsün

Gülbün-i ma'rifetde ey gül-i nâz

¹¹ *Manisalı Birri Mehmed Dede...*, s. 161-162; Birri Mehmed, age., vr. 70b-71b.

¹² Tahmis için bk. *Manisalı Birri Mehmed Dede...*, s. 352-353; Birri Mehmed, age., vr. 87b-88a.

* Lütfunla iyiliğin bahçelerinden bana ver. (Ki) onun kitabının satırları bilginin ağacıdır. Onun lafzı nükteler virdidir ve manası da latifeler meyvesidir.

Tâ'ir-i bâğ-ı rif'at oldun sen
Evc-i ma'nâda velvele-endâz

Bâl-i 'irfân ile nice demdür
Eyledün seyr-i 'âlem-i i'câz

Nüşa-i *Bülbülye*'de kıldun
Bunca rengîn edâyile âgâz

'Aceb olmaz diseydi ehl-i suhan
Bûstân-ı rumûz-ı gülşen-i râz

'Ömrüni ey nihâl-i bâğ-ı hüner
İde efzûn Hudâ-yı bî-enbâz

Oldı **Lütfi** senün hayır-hâhun
Hakk'a eyler hemîşe öyle niyâz

Namakahu'l-fakîr ilâ-Rabbihi'l-kadîr Muhammedu'l-Lutfiyyu'l-Mevlevî min evlâd-ı Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrıhu'l-a'lâ gafara lehu.

[*mefâ 'ilün mefâ 'ilün fe 'ülün*]
Zi-firdevs-i berîn gul beste beste
Der-evrâkeş demîde deste deste

Dimâg-ı cân-ı men z'ân şod mu'attar
Şebistân-ı zamîrem şod münevver^{**13}

Lütfi Dede'nin hayatı ve kişiliğiyle ilgili *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*'de zikredilen bir olay da şudur: Lütfi Dede'nin, Manisa Mevlevîhânesi'nde rehberlik görevini yürüttüğü sırada, Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Peçevî Ahmed Dede vefat eder. Dönemin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, Lütfi Dede'yi İstanbul'a davet ederek ondan bu önemli Mevlevîhâneye şeyh olmasını ister. Muhtemelen İstanbul'a gelerek sadrazamla görüşen Lütfi Dede, Esrar Dede'nin ifadesiyle, "meşreb-i sâfiyyeleri kenâre-gîrî-i uzlete mâ'il olmağla isti'fâ idüp tekrar makâm-ı evvellerine ric'at..." eder. Yani,

* Berin cennetinde çiçek(ler) demet demet(tir), yaprakları deste deste yeşerir. Benim can dimağım ondan (güzel) kokulanıp içimin karanlığı aydınlandı.

¹³ Birri Mehmed, age., vr. 2b-3a.

uzleti seven bir yapısı olduğundan bu görevi kabul etmez ve tekrar Manisa'ya, eski görevine döner¹⁴. Peçevî Ahmed Dede 1724 yılında vefat ettiğine göre bahsedilen olay da aynı yıl olmuş olmalıdır¹⁵.

Lütfî Mehmed Dede, bu tarihten sonra 13 yıl daha yaşamış, böylece aynı Mevlevîhânedede toplam 34 yıl şeyhlik yaparak H. 1150/M. 1737 yılında vefat etmiştir¹⁶. Lütfî Dede'nin nereye defnedildiği hususunda kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. El-hâc Mustafa Efendi'nin kızı Neslihan Hatun'la evli olan Lütfî Dede'nin birinin adı Osman olan iki oğlu, Hatice ve Fâtıma adlı iki de kızı olmuştur. Lütfî Dede'nin vefatından sonra şeyhlik makamına yine aynı âilenin üyeleri geçmiş; önce Lütfî Dede'nin oğlu Osman Efendi, onun vefatı üzerine de torunu Bahaeddîn Efendi Manisa Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. Bahaeddîn Efendi'den sonra oğlu Ahmed Efendi, ondan sonra da aynı aileden Osman Efendi, Mustafa Efendi ve Mustafa Şefik Efendi şeyh olmuşlardır¹⁷.

Lütfî Dede'nin "ârifâne güftâr ve sâlikâne eş'ârları" olduğunu belirten Esrar Dede, onun şiirine örnek olmak üzere şu beyti nakletmektedir:

Vasla kaydı vasla mâni'dür kerem kâni dede
Vâsıl olur Hakk'a ol kim mâ-sivâyı terk ide¹⁸

Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun) de Lütfî Dede ve oğlunun karşılıklı şiir söylediklerini şu şekilde haber vermektedir: "Manisa Mevlevîhânesi şeyhlerinden Lütfî Çelebi, oğluna sûf bir cübbe almak için söz vermiş. Fakat vaad bir türlü incâz edilmediği için mahdûm çelebi:

Peder-i müşfik-i sâfi-dilimiz ey sôfi
Va'd kılmış idi bir sûf-ı safâ-avsâfi
Lîk olmamak ile va'd vefâ döndü gönül
Kışt-i kemmûna ki ana kurı va'de kâfi

nazmını yazıp babasına vermiş. Lütfî Çelebi de şu kıt'a ile mukâbelede bulunmuş:

Mîve-i bâğ-ı fu'âd oğlumuz ey sôfi

¹⁴ Esrar Dede, age., s. 464.

¹⁵ Bk. İhtifalci Mehmet Ziya Bey, *Yenikapı Mevlevihanesi*, Yayına Haz. Murat A. Karavelioğlu, İstanbul, 2005, s. 111-114; Sahih Ahmed Dede, *Mevlevîlerin Tarihi Mecmûatü't-Tevârihi'l-Mevlevîyye*, Haz. Cem Zorlu, İstanbul, 2003, s. 315, 325, 326-327. Yenikapı Mevlevîhânesi'yle ilgili temel kaynaklardan olan bu eserlerde, ilgili Mevlevîhânedede şeyhlik yapanlar sırasıyla anlatılmaktadır. Her ne kadar Esrar Dede'nin kullandığı "isti'fâ" kelimesi, görevden ayrılmak gibi anlaşılrsa da, belirtilen eserlerde isminin hiç geçmemesi Lütfî Dede'nin Yenikapı Mevlevîhânesi'nde göreve hiç başlamadığını göstermektedir.

¹⁶ Esrar Dede, age., s. 464; Fatin Davud, age., s. 360; Ali Enver, age., s. 213; Tuman, age., C. II, s. 884; *TDEA*, C. 6, s. 104; İpekten-
vd., s. 268; *Manisalı Birri Mehmed Dede...*, s. 17; Cunbur, agm., s. 268. Lütfî'nin vefat tarihi, kim tarafından yazıldığı bilinmeyen, kendi eserinin başındaki "ölümü 1150" kaydıyla da teyit edilmiş olmaktadır. Lütfî Çelebi, age., vr. 1a. *Sicill-i Osmânî*'de muhtemelen bir baskı hatası olarak Lütfî'nin ölümü 1150 yerine 1250 olarak gösterilmiştir. Ondan hareketle M. Çağatay Uluçay'ın eserlerinde de Lütfî Dede'nin vefat tarihi 1250/1834-35 olarak geçmektedir. Mehmed Süreyya, age., C. 4, s. 92; Uluçay, *Saruhanoğulları ve Eserlerine Dâir Vesikalar-II*, s. 95; aynı yazar, *Manisa Ünlüleri*, s. 92. Bu tarihin yanlışlığına *Tuhfe-i Nâilî*'de özellikle işaret edilmiştir.

¹⁷ Uluçay, *Saruhanoğulları ve Eserlerine Dâir Vesikalar-II*, s. 95-96; aynı yazar, *Manisa Ünlüleri*, s. 92-93. Aynı kaynaklarda Lütfî Dede'nin diğer oğlunun adının Pîr Mehmed olduğu ve Lütfî Dede hayattayken vefat ettiği de kayıtlıdır. Ancak Lütfî Dede'nin gerçek adının Mehmed olduğu hatırlanırsa, oğlunun adının da Mehmed olması biraz zayıf bir ihtimal gibi görünmektedir.

¹⁸ Esrar Dede, age., s. 464.

Va'd-i sūf eylediğim kavlimi olmam nâfi
 Azm ü maksadım benim ol va'de vefâ idi velî
 Sîm ü zer kîsede olmuştu Arapça: Mâfi!"¹⁹

Hilye ve *Hilye-i Mevlânâ*'lar

Arapça bir isim olan ve kelime olarak "süs, bezek, vasıflandırmak, yaratılış, sûret, sıfat" gibi anlamlara gelen hilye; terim olarak öncelikle Hz. Peygamber'in fizikî ve manevî özellik ve güzelliklerini anlatan eserler ile bu konuda hüsn-i hatla yazılmış levhaları ifade etmektedir. Aslında hilyeler daha geniş bir muhtevası olan şemâillerden, şemâiller de hadis-i şerîflerden doğmuştur. Daha önceden şemâil ismiyle anılan bu eserler, İslâmî edebiyat içinde özellikle Osmanlı Türkleri zamanında büyük bir gelişme gösterip hilye adıyla özel bir edebiyat türü haline gelmiş ve bu konuda halkın beğenisini kazanıp yaygınlaşan eserler yazılmıştır. Hz. Peygamber sevgisinin bir tezahürü olan ve onun şefâatine ulaşmak arzusuyla yazılan hilyelerin Türk edebiyatındaki en ünlüleri Hâkânî, Cevrî, Neşâtî, Nahîfî ve Nesimî Mehmed Efendi tarafından yazılanlardır.

Zamanla diğer peygamberler, dört halife, aşere-i mübeşşere, Hz. Peygamber'in yakınları, din ve tasavvuf büyükleri gibi farklı kişiler hakkında da hilyeler yazılmasıyla hilye terimi anlam genişlemesine uğramıştır²⁰. Hakkında hilye yazılan din ve tasavvuf büyüklerinden biri de Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'dir.

Mevlevî olsun olmasın, divan şairlerinin umumiyetle Mevlânâ'yı çok sevdiği, belki kısmen geleneğin de etkisiyle onun hakkında pek çok övgü şiiri söylendiği bilinmektedir²¹. Bazı şairler bununla da yetinmemiş, Mevlânâ'nın sözle portresini çizmeye çalışmış, yani hilyesini söylemiştir. Şimdiki bilgilere göre Türk edebiyatında üç kişi hilye-i Mevlânâ türünde şiir söylemiştir. Bunlar; Lütfî Mehmed Dede, Bursalı Ali Rıza Efendi ve Tâhirü'l-Mevlevî'dir²².

Bu şairlerden Mevlevî Ali Rıza Efendi; uzun yıllar devlet hizmetinde bulunmuş, A'yan Meclisi azası olmuş ve 1905 yılında vefat etmiştir. Üsküdar'da Selimiye Dergâhı'nda medfundur. *Meslek-nâme-i*

¹⁹ Ahmet Talât Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Haz. Cemâl Kurnaz, Ankara, 1992, s. 427. Lütfî Çelebi'nin manzûmesinin üçüncü dizesinde "maksadım" kelimesi vezni bozmaktadır. Yerine "kasdım" konulursa vezin düzelir.

²⁰ Hilye konusunda bk. "Hilye ve Hilyeler", *TDEA*, C. 4, İstanbul, 1981, s. 235-238; *Hakani Mehmed Bey'in Hilye-i Şerife'si*, Haz. Abdülkadir Karahan, İstanbul, 1992, s. 5-15; Mustafa Uzun, "Hilye", *TDVİA*, C. 18, İstanbul, 1998, s. 44-47; Zülfikar Güngör, *Türk Edebiyatında Türkçe Manzum Hilye-i Nebeviler ve Nesimî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâil'i*, AÜ SBE, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000; aynı yazar, Türk Edebiyatında Hilye-i Nebevî Türünün Doğuşu, Gelişimi ve Sebepleri", *Tasavvuf*, Yıl 4, S. 10 (Ocak-Haziran 2003), s. 185-199.

²¹ Bu konuda bk. Osman Horata, "Mevlânâ ve Divan Şairleri", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Osmanlı'nın Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı, Ankara, 1999, s. 43-56. Ayrıca divan şairlerinin Mevlânâ övgüsünde ya da Mevlevilikle ilgili yazdıkları şiirler XIX. yüzyılda Derviş Vâsıf tarafından *Mecmua-i Medayih-i Mevlânâ* adı altında toplanmıştır. 600'e yakın manzumenin bulunduğu bu mecmua ve nüshalarıyla ilgili ileride geniş bilgi verilecektir.

²² Abdülbâki Gölpinarlı, muhtemelen Lütfî'nin hilyesinin müstakil ve tam nüshasını görememesi, ayrıca bu hilyenin, incelediği *Mecmua-i Medâiyih-i Mevlânâ*'da bulunan bölümünde "Nakşın fikri olup Zühre'ye kâr" mısraının geçmesi ve diğer mahlaslara benzer şekilde, mahlas zannedilerek "Nakşi" kelimesinin üzerinin işaretlenmesi sebebiyle bu hilyeyi yanlışlıkla Nakşi Dede'nin zannetmiştir. *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu II*, Haz. Abdülbâki Gölpinarlı, Ankara, 1971, s. 238; *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu III*, Haz. Abdülbâki Gölpinarlı, Ankara, 1972, s. 172, 256. Bu yanlış bilgi TDVİA'nda de aynen tekrar edilmiştir. Uzun, "Hilye", *TDVİA*, C. 18, s. 44-47. Ayrıca bir eserde de hilye-i Mevlânâ yazarlar arasında Rıza ve Tahir'den başka Neyyir'in adı sayılmaktadır ki bu da bir yanlışlık sonucu yazılmış olmalıdır. Necip Fazıl Duru, *Mevlevîyâne Şiir Güldestesi*, İstanbul, 2000, s. 32. Bu konuyla ilgili ayrıca bk. *Neyyir ve Divanı İnceleme-Tenkidli Metin-Sözlük*, Haz. Sadık Erdem, Isparta, 2002.

Hümâyûn ve *Kartal-nâme* adlı basılmamış eserleri vardır²³. Rıza Efendi'nin hilyesi 45 beyitten ibaret olup mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. Başta Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi olmak üzere muhtelif kütüphanelerde, çoğunlukla da mecmualar içinde, yazma nüshaları bulunmaktadır²⁴.

Tâhirü'l-Mevlevî ise bilindiği üzere Yenikapı Mevlevîhânesi'nden yetişmiş şâir, yazar, gazeteci, müderris, edebiyat tarihçisi, Mevlevî dedesi ve son Mesnevîhanlardandır. İstanbul'da 1877'de doğmuş, 1951 yılında ölmüştür. Başta *Şerh-i Mesnevî* ve *Divan* olmak üzere dînî, tasavvufî ve edebî pek çok eseri vardır²⁵. Tahirü'l-Mevlevî çile çıkardığı sırada yazdığı hilyesini, 1899 yılında *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ* adlı eserinin içinde bastırmıştır. Eser, 184 beyitten oluşmaktadır ve mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır²⁶.

Lütfî Dede'nin Eseri

Mevcut bilgilere göre Türk edebiyatında yazılmış Mevlânâ hilyelerinin ilk örneği Lütfî Dede'nin *Hilye-i Mevlânâ* adlı eseridir. H. 1100/M. 1688-89 yılında tamamlanan bu manzume, mesnevî nazım şekliyle ve aruz vezninin *fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Eser, 124 beyitten oluşmaktadır.

Eserden Lütfî Dede'nin zamanın sadrazamı olan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'yla görüşerek eserini ona ithaf ettiği açıkça anlaşılmaktadır²⁷. Ancak bunun zamanı net olarak bilinmemektedir. Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Peçevî Ahmed Dede'nin 1724 yılında vefatı üzerine İbrahim Paşa'nın Lütfî Dede'yi İstanbul'a davet ederek ondan bu önemli Mevlevîhâneye şeyh olmasını istediği yukarıda ifade edilmişti. Lütfî Dede eserini belki de bu görüşmesinde paşaya sunmuştur. Eser 1688-89 yılında tamamlandığına göre, bu durumda İbrahim Paşa'nın övüldüğü son bölümün hilyeye sonradan ilâve edilmiş olması ihtimali ortaya çıkmaktadır. Şimdilik net olarak bilinen, hilyenin 1688-89'da tamamlandığı ve daha sonra Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunulduğudur.

Lütfî Dede'nin hilyesi, başlıklarla ayrılmış beş bölümden meydana gelmiştir. Giriş mahiyetindeki ilk bölüm "İbtidâ Kerden-i Tevhîd-i Hudâ" başlığını taşımaktadır ve 9 beyittir. Bu kısımda; Allah'a hamd ederek söze başlanmakta, ardından insanı seçkin bir biçimde yaratıp ahsen-i takvime mazhar edenin, ona ikram edenin Allah olduğu, güzellerin yüzünü güzellikle ay gibi parlatan ve âşıklara can yakıcı âhlar ettirenin ise Allah'ın güzelliğinin tecellisi ve nurunun parıltısı olduğu vurgulanmaktadır. Âşıkların onun nurunun pervanesi olduğu, değerli ve yüksek insanların onun güzelliğine gönül verdikleri belirtildikten sonra, Allah'ın lütuf ve ihsanının sonsuz olduğu ifade edilerek bu bölüm tamamlanmaktadır.

²³ Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Haz. Mustafa Tatçı-Cemal Kurnaz, Ankara, 2000 (İstanbul, 1333'ten tıpkıbasım), C. II, s. 214; *Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu II*, s. 368.

²⁴ Bk. Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2454/4, vr. 82b-83a. Bu eser, Derviş Vâsıf tarafından tertip edilen *Mecmua-i Medâiyih-i Mevlânâ* içinde de bulunmaktadır. Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr. 67a-68a; Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 4923, vr. 73a-74a; Ankara Millî Kütüphane, 06 HK 1029, vr. 38b-39a; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yazmaları, No. 54, vr. 68a-69a; İstanbul Üniversitesi Eski Eserler Kütüphanesi, No. T. 1186, vr. 40a-40b; İstanbul Üniversitesi Eski Eserler Kütüphanesi, No: T. 2951, vr. 39b-40b.

²⁵ Hakkında geniş bilgi için bk. Atillâ Şentürk, *Tahirü'l-Mevlevî, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul, 1991.

²⁶ Eser hakkında kısa bilgi için bk. Şentürk, age., s. 96. Metni için bk. Tâhirü'l-Mevlevî, *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ*, İstanbul, 1315, s. 2-13. Bu hilyenin ayrıca *Mecmua-i Medâiyih-i Mevlânâ* içinde yazma nüshaları da bulunmaktadır. Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr. 1b-6a; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yazmaları, No. 54, vr. 1b-6a.

²⁷ Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, tahminen 1662'de doğmuştur. Devrinin ulemâ, şâir, edip ve sanatkarlarını korumasıyla ünlüdür. 1718'de sadrazam olmuş, 1730'da öldürülmüştür. Geniş bilgi için bk. M. Münir Aktepe, "Damad İbrahim Paşa Nevşehirli", *TDVİA*, C. 8, İstanbul, 1993, s. 441-443.

“Medh-i Ân Hazret-i Sultân-ı Rüsûl” başlıklı ikinci bölüm 11 beyitten ibarettir. Başlıktan anlaşılacağı üzere burada Hz. Peygamber övülmekte, ona ve onun akraba ve arkadaşlarına salât ve selam edilmektedir.

Üçüncü bölüm “Bâ‘is-i Dâ‘iye-i Manzûme” başlığını taşımaktadır ve 21-48. beyitler arasında, 28 beyitten oluşmaktadır. Eserin yazılış sebebinin açıklandığı bu bölümde Lütfî Dede; Hâkânî, Cevrî ve Neşâtî’nin hilyelerini gördüğünü, kendinin de farklı bir sevgiliyi anlatmak hevesine düştüğünü ve Mevlânâ Celâledîn’in güzel vasıflarını anlatmaya, onu övmeye karar verdiğini söylemektedir. Ardından bu arzu ile onun mübarek özelliklerini öğrenmek için gece gündüz çalıştığını belirten Lütfî Dede’nin muradı ise, bütün bu gayret ve uğraşlarının affına sebep olmasıdır. Aslında böyle bir âlî-nesebi anlatmak için kendisinde liyâkat yoktur. Ancak Allah’ın lütfü, tevfiği ve Hz. Hünkâr’ın manevî yardımı olursa kalem hemen şevk ile konuşmaya başlayacaktır ve nitekim başlar.

Eserin dördüncü bölümü “Hilye-i Hazret-i Monlâ Hünkâr” başlığını taşımaktadır. Asıl konunun işlendiği bu kısım 49-112. beyitler arasındadır ve toplam (bu beyitler dahil) 64 beyitten meydana gelmektedir. Hz. Mevlânâ’nın maddî ve mânevî özelliklerinin anlatıldığı bu beyitler üzerinde aşağıda ayrıca durulacaktır. Bu bölümün son beytinde şâir manzumenin tamamlanma tarihini şöyle ifade etmektedir:

Lutf-ı Hakk ile olup sa‘y-i benâm
Buldı bin yüzde bu nâme dahi nâm

Hilyenin beşinci ve son kısmının başlığı “Midhat-ı Sadr-ı Kerîmü’l-Ahlâk”tır. Lütfî Dede, 113-125. beyitler arasında ve toplam 13 beyit uzunluğunda olan bu bölümün ikinci beytinde

Nazm ile *Hilye-i Mevlânâ*’yı
Eyledüm yâd dem-i ‘Îsâ’ı

diyerek eserinin ismini açıkça belirtmektedir. Lütfî Dede bu bölümde ayrıca, eserini daha önceden müsvedde halinde yazdığını, fakat beyaza çekip kimseye göstermediğini, isteyene vermediğini, onun gerçek sahibini beklediğini ifade etmekte, sadrazama ithaf edilmesiyle eserin gerçek sahibini bulduğunu söylemektedir. Bu bölümün sonunda şâir kısaca sadrazamı övüp ona dua ederek eserini tamamlamaktadır.

Lütfî Dede’nin *Hilye-i Mevlânâ*’sına Göre Mevlânâ’nın Özellikleri

Eserin dördüncü bölümünde, asıl konu olan Mevlânâ’nın özellikleri işlenmektedir. Konu işlenirken bir plan dâhilinde hareket edilmiş; önce Mevlânâ’nın yüzü, gözü, kaşları gibi fizikî özelliklerinden bahsedilmiş, daha sonra da onun velîliği, âlimliği gibi manevî özellikleri üzerinde durulmuştur. Anlatımın yer yer benzetmelerle süslediği eserin kaynakları konusunda şâir herhangi bir bilgi vermemiştir. Hilyede belirtilen özelliklerin tarihte yaşamış, gerçek Mevlânâ’ya ne kadar uyduğu tartışılabilir. Ancak netice itibarıyla bu konuda edebî ve tarihî bir eser ortaya konulmuştur ve ilk aşamada

bunun tespiti, değerlendirilmesi ve yayımı gerekir. Diğer benzer metinler de ortaya konulduktan sonra istenirse bu konu tartışılabilir.

Lütfi Dede'nin hilyesine göre Mevlânâ'nın özellikleri şöyle özetlenebilir:

O azametli ve şerefli Rab, Mevlânâ'nın yüzünün rengini sanki beyaz bir gül gibi yapmıştı. Güneş, yüzünün nûrunu her gördüğünde şaşırırdı. O, kutsal nur ile dolmuştu, dolunay bile ona gıpta ederdi. Kaşlarının şekli tıpkı yeni ay gibi idi. Onlar sanki güzellik beytinin süsünü arttıran siyah renkli iki mısra idiler. Kaşları bitişik değildi, fakat güzel görünüşlü idi. Alnı pek parlaktı, açılmış susam çiçeğine benzerdi. O iki süzgülü gözü büyükçeydi, göreni mest ederdi. Ne çok sarı ne de siyah, ama bakışları gönüller alıcı idi. Hoten âhûsu eğer şahane gözlerine baksa kıskanırdı. Yüzündeki mübarek burnu güzel ve elif gibi düzgündü. Yanakları ne çok etli idi ne de çok zayıftı. Güzel yüzü yeni açılmış bir gül gibiydi. Yüzündeki siyah renkli tüyler de güzeldi, büyük atasının gibi inceydi. Siyah denilebilirdi ama daha çok sarıya meyilli idi. Hz. Peygamber gibi orta boylu idi. Bütün azaları güzel ve mütenasipti. Bedeni çok şişman değil, orta halli idi. Vücudunda kıl yoktu. Hafifçe eğilerek yürürdü ki Habîb-i Ekrem'in yaratılışı da öyle idi. Ağacın dalları meyve ile dolduğu zaman nasıl eğilirse, o da aynen öyle önüne meylederdi. Konuşması tatlı idi.

Bütün ahlakı güzel olan Mevlânâ, lütf ülkesinin padişahı idi, daima yumuşaklıkla bakardı. Velîlik ülkesinin şahı, keramet meydanının önde gelen eriydi. O ne kadar nitelense ve övülse lâyıktır, çünkü Allah'ın sevgilisi olmuştur. Habîb-i Ekrem'in sırrına mahremdir, ona ulaşmıştır. Ona tam vâris denilse yeridir, çünkü o Peygamberler Sultanı'nın vârisidir. O ay parçası, dînin meş'alesini parlatmış; o şâh, tarikatte yol gösterici olmuştur. O, marifet gül bahçesinin bülbülü, hakikat çimenliğinin gülüdür. Onun Mesnevî'si esrar incileriyle dolu bir deryâdır. Öyle ki hiçbir dalgıç onun derinliğine, dibine ulaşamadığı gibi; nice seçkin insanlar da onun genişliği karşısında dudaklarını ısırılmışlardır. Halbuki Mesnevî, onun zâtına nispetle bir damla gibidir. Mana ülkesinde marifetleri süsleyen Mevlânâ'nın her beyti bir ülke olmuştur. Hz. Mevlânâ, iki cihan övücü Hz. Peygamber'e en çok bağlı olan Ebubekir-i Sıddîk'in yüce neslinin on birinci göbekten evlâdıdır. Güneşle ay onun ayinini görüp vecde gelip gece gündüz döndüler. 604'te (miladî 1207) dünyaya gelen ve 672'de (miladî 1273) naz ile cennet bahçesine uçan Mevlânâ'nın övgüsünde kalem zayıf ve kasırdır, yetersiz kalır. Onun güzelliğini açıklamak, onu tarif etmek kolay değildir.

Eserin Nüshaları ve Metin Tespitinde Dikkat Edilen Hususlar

Lütfi Çelebi'nin hilyesinin bugün için tam ve müstakil tek nüshası bilinmektedir. El yazması halinde Süleymaniye Kütüphanesi Âtîf Efendi Bölümü 2256 numarada bulunan eserin özellikleri şu şekildedir: Şemseli, deri ciltli, 195X108-155X61 mm ebadında, âherli, krem renkli kağıt, 5 varak, ta'lik yazı, çift sütun üzerine yazılmış 17 satır, toplam 120 beyit. Ayrıca serlevha ve başlıkların yanları müzehhep, başlıklar sürh, metin çevresi altın yaldızlı cetvelle çevrilidir. İstinsah tarihi ve müstensihî belirtilmeyen yazmanın 1a yaprağında şu notlar vardır: "Evlâd-ı Mevlânâ'dan Lütfi cediti Mollâ-yı Rûm Hazretleri'nin hilye-i mübârekelerin nazm itmiş. Nâzımı Lütfi Çelebi Magnisa Mevlevîhânesi

Şeyhlerinden Ölümü 1150". Aynı yaprakta El-Hâc Mustafa Sıdkî'nin ve Âtîf Efendi'nin mühürleri bulunmaktadır.

Bu nüshadan başka, eserin hilye bölümü 53 beyit halinde *Mecmua-i Medayih-i Mevlânâ* adlı yazma mecmuanın içinde de yer almaktadır. Bu mecmua, XV ile XX. yüzyılın başları arasında yaşamış şâirlerin eserlerinden ciddi bir tarama yapılarak meydana getirilmiş, Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili şiirlerden oluşan bir eserdir. Vâsîf Efendi tarafından tertip edilen bu mecmuanın nüshaları ve mecmua içinde hilyenin bulunduğu yapraklar aşağıda belirtilmiştir:

1. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr. 48b-49b.
2. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, No. 4923, vr. 1b-2b.
3. İstanbul Üniversitesi Eski Eserler Kütüphanesi, No. T. 1186, vr. 38a-39a.
4. İstanbul Üniversitesi Eski Eserler Kütüphanesi, No. T. 2951, vr. 37b-38a.
5. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yazmaları, No. 54, vr. 48b-50a.
6. Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk No. 1029, vr. 37a-37b.

Bu çalışmada eser incelenirken ve metin yeni yazıya çevrilirken öncelikle müstakil ve daha hacimli olan Süleymaniye Kütüphanesi Âtîf Efendi nüshası (Kısaltması AE) esas alınmış, ardından *Mecmua-i Medayih-i Mevlânâ* (Mevlana Müzesi Kütüphanesi, No. 2163, vr. 48b-49b. Kısaltması M) nüshasıyla karşılaştırılmıştır. Bu sırada mecmuada bazı beyit ilaveleri, daha uygun kelime değişiklikleri ve beyit dizilişinde daha bir uyum olduğu görülmüştür. Tamamı bizim de içinde bulunduğumuz bir heyet tarafından yeni yazıya çevrilerek yayına hazırlanan bu mecmuadaki ilave ve değişikliklerin mecmuayı tertip eden Vâsîf Efendi tarafından yapılması çok zayıf bir ihtimaldir. Bu bakımdan Vâsîf'in hilyenin farklı bir nüshasını görmüş olması ihtimali de vardır²⁸. Burada, yukarıda bahsedilen iki nüsha karşılaştırılarak daha tam ve düzenli bir metin ortaya konulmaya gayret edilmiştir.

Sonuç

Bu çalışmayla Lütfî Mehmed Dede ve eseri üzerinde ilk defa müstakil bir ilmî yayın yapılmış olmaktadır. Mevlânâ'nın soyundan gelen ve Manisa Mevlevîhânesi şeyhi Nakşî Ali Dede'nin oğlu olan Lütfî Mehmed Dede; babasının vefatından sonra aynı Mevlevîhânedede şeyhlik yapmış, 1737 yılında vefat etmiştir. Lütfî Dede'nin 1688 yılında tamamladığı ve Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya ithaf ettiği *Hilye-i Mevlânâ* adlı mesnevî tarzında bir eseri vardır. Türk edebiyatında yazılmış hilye-i Mevlânâ'ların ilki olan bu eser, yazma halinde ve 124 beyit uzunluğundadır. Hilyede; Mevlânâ'nın önce fizikî, daha sonra mânevî özellikleri anlatılmıştır.

Lütfî'nin hilyesine göre Mevlânâ; beyaz yüzlü, açık alınlıdır. Kara kaşlarının arası açık, gözleri iri ve siyahla sarı arası bir renktedir. Düzgün bir burnu, çok etli olmayan yanakları vardır. Orta boylu ve

²⁸ Müstakimzâde, *Mecelletü'n-Nisâb*'da hilyenin 117 beyit olduğunu söylemektedir. Müstakimzâde, age., vr. 377b. Halbuki bugün bilinen ve yukarıda özellikleri belirtilen tek müstakil nüsha 120 beyittir. Ayrıca *Mecmua-i Medayih-i Mevlânâ*'nın içindeki hilyede geçen bazı beyitler bu müstakil nüshada bulunmamaktadır. Bütün bunlar, Lütfî'nin hilyesinin başka nüsha ya da nüshalarının olması ihtimalini akla getirmektedir.

mütenasip azalıdır. Şişman olmayan vücudunda kıl yoktur. Yürürken hafifçe öne eğilir, konuşması çok tatlıdır. Velîlik ülkesinin şâhı, tarikatta rehber, ayrıca büyük bir âlim olan Mevlânâ; Hz. Peygamber'in tam varisi, Hz. Ebubekir'in on birinci göbekten torunudur. 1207 yılında doğmuş, 1273 yılında vefat etmiştir.

Kaynakça

- Ali Enver, *Semâhâne-i Edeb*, İstanbul, 1309.
- Birri Mehmed, *Bülbülüyye ve Divan-ı Birri*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum Eserler Bölümü, No. 54 (06 Mil MFA 1994 A 3983).
- Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Haz. Mustafa Tatçı-Cemal Kurnaz, Ankara, 2000, Bizim Büro Yay.
- Cunbur, Müjgan, “Manisa Mevlevîhânesi’nden Yetişen İki Şâir”, *Birinci Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevîhâneler Sempozyumu Bildirileri*, Manisa, 2002, s. 267-274.
- Esrar Dede, *Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye*, Haz. İlhan Genç, Ankara, 2000, AKM Yay.
- Fatin Davud, *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş’âr*, [İstanbul], 1271.
- Günay, Mehmet, “XVII. Yüzyılda Manisa Mevlevîhânesi ve Şeyh Ali Efendi’nin Faaliyetleri”, *Birinci Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî ve Mevlevîhâneler Sempozyumu Bildirileri*, Manisa, 2002, s. 333-342.
- Güngör, Zülfikar, *Türk Edebiyatında Türkçe Manzum Hilye-i Nebevîler ve Nesîmî Mehmed’in Gülistân-ı Şemâil’i*, AÜ SBE, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000.
- Güngör, Zülfikar, *Türk Edebiyatında Hilye-i Nebevî Türünün Doğuşu, Gelişimi ve Sebepleri*, *Tasavvuf*, Yıl 4, S. 10 (Ocak-Haziran 2003), s. 185-199.
- Hakani Mehmed Bey’in Hilye-i Şerîfe’si*, Haz. Abdülkadir Karahan, İstanbul, 1992, Sabah Gazetesi Yay.
- Horata, Osman, “Mevlânâ ve Divan Şairleri”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Osmanlı’nın Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı, Ankara, 1999, s. 43-56.
- İhtifalci Mehmet Ziya Bey, *Yenikapı Mevlevihanesi*, Yayına Haz. Murat A. Karavelioğlu, İstanbul, 2005, Ataç Yay.
- İpekten, Haluk -vd., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, 1988, KTB Yay.
- İsen, Mustafa, “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar Divan Şairlerinin Tasavvuf ve Tarikat İlişkileri”, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara, 1997, s. 209-220, Akçağ Yay.
- Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*, Haz. Ali Özek- vd., Ankara, 1993, TDV Yay.
- Lütfî Çelebi, *Hilye-i Mevlânâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Âtîf Efendi Bölümü, No. 2256.
- Manisalı Birri Mehmed Dede Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Divânı*, Haz. Rasih Erkul, Manisa, 2000, Manisa Valiliği Yay.
- Mecmua-i Medâiyih-i Mevlânâ*, Tertip Eden Derviş Vâsıf, Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2163.
- Mehmed Süreyya, *Sicil-i Osmânî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye*, C. 4, Dârü’t-Tıbbâatü'l-Âmire, [İstanbul], Tarihsiz.
- Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu II*, Haz. Abdülbâki Gölpinarlı, Ankara, 1971, MEB Yay.

- Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu III*, Haz. Abdülbâki Gölpınarlı, Ankara, 1972, MEB Yay.
- Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin, *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Nisebi ve'l-Künâ ve'l-Elkâb*, Ankara, 2000 (Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi Bölümü No. 628'den tıpkıbasım).
- Onay, Ahmet Talât, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Haz. Cemâl Kurnaz, Ankara, 1992, TDV Yay.
- Sahîh Ahmed Dede, *Mevlevîlerin Tarihi Mecmûatü't-Tevârîhü'l-Mevleviyye*, Haz. Cem Zorlu, İstanbul, 2003, İnsan Yay.
- Şentürk, Atillâ, *Tahirü'l-Mevlevî, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul, 1991, Nehir Yay.
- Tâhirü'l-Mevlevî, *Mir'ât-ı Hazret-i Mevlânâ*, İstanbul, 1315.
- TDEA*, C. 4, İstanbul, 1981; C. 6, İstanbul, 1986, Dergâh Yay.
- Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Ankara, 2001, Bizim Büro Yay.
- Uluçay, M. Çağatay, *Saruhanoğulları ve Eserlerine Dâir Vesikalar*, İstanbul, 1940.
- Uluçay, M. Çağatay, *Saruhanoğulları ve Eserlerine Dâir Vesikalar-II*, İstanbul, 1946.
- Uluçay, M. Çağatay, *Manisa Ünlüleri*, [Manisa], 1946.
- Uzun, Mustafa, "Hilye", *TDVİA*, C. 18, İstanbul, 1998, TDV Yay.

METİN

[AE vr. 1b]*

İBTİDÂ KERDEN-İ TEVHÎD-İ
HUDÂ

[fe 'ilâtün fe 'ilâtün fe 'ilün]

- 1 Hamd ol pâdişeh-i dânyaya
O Hudâvend-i cihân-ârâyaya
- 2 Ki benî-âdemi mümtâz itdi
Hüsn-i hulk ile ser-efrâz itdi
- 3 Didi şânında *lekad kerremnâ***
Habbezâ fazl u kerem lutf u 'atâ
- 4 Sûret ü ma'nide tekrîm itdi
Mazhar-ı *ahsen-i takvîm* itdi***
- 5 Kodı farkında külâh-ı 'izzet
Hilye-i behceti kıldı hil'at
- 6 Vech-i hûbânı iden hüsn ile mâh
İtdiren 'âşîka âh-ı cângâh
- 7 Pertev-i hüsnî tecellâsıdur
Lem'a-i nûr-ı dil-ârâsıdur
- 8 Nûrı pervânesidür müştâkân
Hüsnî dil-dâdesi oldı hâsân
- 9 Lutfi deryâsına yok hadd ü kenâr
Genc-i ihsânna yok 'add ü şumâr

MEDH-İ ÂN HAZRET-İ
SULTÂN-I RÛSÛL

- 10 Dahi sad dürr-i tahâyâ-yı bihîn
Salavât-ı şeref-âyîn-i güzîn
- 11 Hazret-i mefhar[i] mevcûdâtun
A'ni nâzende-i kurb[ı] zâtun
- 12 İde îsâr o Hudâvend-i enâm
Ravza-i sidre-nişânına müdâm
- [AE vr. 2a]
- 13 İde tâ kim bu felekler devrân
Devr ide tâ meh ü mihr-i tâbân
- 14 Oldı Hallâk-ı cihâna mahbûb
Şübhesüz Hazret-i Hakk'a matlûb
- 15 'İzzet ile o Resûl-i ekmel
O şehenşâh-ı nebiyy ü mürsel
- 16 Çâkeridür anun ey merd-i güzîn
Cümle-i ehl-i semâ ehl-i zemîn
- 17 Âl ü ashâb-ı kirâma zi-derûn
Çok selâm ola ki hadden bîrûn
- 18 İtdiler dîn-i mübîne hıdmet
Oldı her birisi hâs-ı ümmet
- 19 Kim ki ol zümre-i pâke ez-dil
İktidâ itdi be-sıdk-ı kâmil
- 20 Reh-i dîn içre hidâyet buldı
Sâhib-i 'izz ü sa'âdet oldı

* Çevriyazı metinde AE nüshasının varak numarası gösterilmiş olmakla birlikte, bu metnin AE'nin aynen çevirisi olmadığı, M ile karşılaştırılarak oluşturulduğu unutulmamalıdır.

** "And olsun ki biz âdem oğullarını şerefli kıldık, temiz şeylerle onları rızıklandırdık, yaratıklarımızın pek çoğundan üstün kıldık". Kur'an, 17/70.

*** "Biz insanı en güzel biçimde yarattık". Kur'an, 95/4.

BÂ'İS-İ DÂ'İYE-İ MANZÛME

- 21 Sebeb-i tahliye-i sımt-ı kelâm
Böyledür dinlegil ey nîkû-nâm
- 22 Gördüm ol Hazret-i Hâkânî'nün
Hüsn-i nazmın o şeref-âyînün
- 23 Ki Nebî hazretinün midhatini
Nazm-ı ra'nâya komış zînetini
- 24 Dahi Cevrî-i sa'âdet-eserün
Tarz-ı inşâsın o hayru'l-haberün
- 25 Vâsıf-ı ashâb-ı Resûl'e himmet
Eyleyüp buldı anunla devlet
- 26 Hem Neşâtî-i sürûr-âsârün
Şi'r-i zîbâsını ol hoş-kârün
- 27 Enbiyâ na'tını bâ-hüsn-i kelâm
Silk-i tahrîre komış bi'l-ikrâm
- 28 Düşdi nâ-geh hevese bu dil-i zâr
Ya'ni vâsıf itmek için bir dildâr
[AE vr. 2b]
- 29 Hem-çü ney nâle iderdi her ân
Âteş-i âh ile oldu sûzân
- 30 Didüm ey dil neden oldun nâlân
Sûziş ü derdünü itme pinhân
- 31 Didi ey garka-i bahr-i 'ısyân
Böyle bî-hûde gezer mi insân
- 32 Hem-dem-i şâhid-i 'aşk-ı pâk ol
Şevk bezminde girîbân-çâk ol
- 33 Sıdk u ihlâs ile çün Mevleviyân
Eyle meydân-ı suhanda devrân
- 34 Hilyesin Hazret-i Mevlânâ'nun
Nazm ile ol güher-i ra'nânun
- 35 Na't-hânîde suhan-perdâz ol
'Andelîb-i gül-i bâg-ı râz ol
- 36 Hilyesin sen de Celâle'd-dîn'ün
Kıl teberrük o kerem-kânînün
- 37 Oku âyîn-i senâsın cânâ
Hüsn-i evsâfını eyle inşâ
- 38 Gûş idince bu kelâmı dilden
Ya'ni hem-râzum olan bî-gilden
- 39 Ârzû oldu bana leyl ü nehâr
Vâsıf-ı ferhunde-i hüsn-i dildâr
- 40 Oldı bu vech ile dilde hâhiş
Eyledüm ben dahı sa'y ü küşiş
- 41 Tâ murâdum bu ki ey nîkû-hû
Sebeb-i afvum ola bu tek ü pû
- 42 Ne olam ben ki diyem midhatini
Böyle 'âlî-nesebün rütbetini
- 43 Ne ola zerre-i nâ-çîz ü hakîr
Ki ide hüsnini şemsün takrîr
- 44 Evliyâ bezmine oldu dâver
Etkiyâ cem'ine oldu server
- 45 Ne liyâkat ola bende hâlâ
Zerreden de dahı dûnam ammâ
[AE vr. 3a]

- 46 Nazar itseydi eger ol Dârâ
Zer olur mermer ü seng-i hârâ
- 47 Hîmme-i pâki olur râh-nümâ
‘Âşık-ı sâdika bâ-lutf-ı Hudâ
- 48 Nûr-ı tevfiik refik olduğu dem
Başladı şevk ile güftâra kalem
- HİLYE-İ HAZRET-İ MONLÂ
HÜNKÂR**
- 49 Hilyesin Hazret-i Mevlânâ’nun
Dinle pîrâyesin ol sultânun
- 50 Eyleyen anı şehâ zîb-i kitâb
Yazdı bu resme nice lafz-ı savâb
- 51 Levn-i sîmâsını ol Rabb-i Mecîd
Gûyiyâ kılmış idi verd-i sepîd
- 52 Nûr-ı vechini o şâhun her gâh
Didi gördükde mihir şey’li’llâh
- 53 Nûr-ı kudsî ile ol dolmuş idi
Gıpta-âverde-i bedr olmuş idi
- 54 Şekl-i ebrûsı idi hem-çü hilâl
Böyle nakş itdi Hakîm-i Mûte‘âl
- 55 İki mîsrâ‘-ı siyeh-levn idi tâ
Matla‘-ı hüsne odur zeyn-efzâ
- 56 İttisâl üzre degül ol kaşlar
Hoş-nümâ idi o ‘âlî-manzar
- 57 Levh-i pîşânı idi pek rûşen²⁹
Meselâ oldu açılmış süsen
- 58 Bekledi hüsnî sarâyın gûyâ
Karşu karşu iki hâcib cânâ³⁰
- 59 Oldu vâsi‘ ol iki çeşm-i humâr
Mest iderdi göreni ey hüşyâr
- 60 Ne ziyâde saru idi ne siyâh
Dil-rübâ idi o gözlerde nigâh
- 61 Reşk iderdi Hoten âhûsı eger
Çeşm-i şâhânesine kılsa nazar
[AE vr. 3b]
- 62 Mushaf-ı rûyî içinde anun
Bîni-i pâki o ‘âlî-şânun
- 63 Hûb u mevzûn elif-i sîm-endâm
Böyle nakl itdi diyen ehl-i kelâm³¹
- 64 Ne mûlahham idi ruhlar ne nahîf
Nev-şüküfte gül idi vech-i latîf
- 65 Hatt-ı şeb-rengi dahi oldu latîf
Cedd-i a‘lâsı gibi üsti nahîf
- 66 Subh-ı didâra idi zînet-dih
Şöyle ki oldu görenler vâlih
- 67 Ger siyeh-reng idi disen kâbil
Lîk fi’l-cümle saruya mâ’il
- 68 Tâmmü’l-kâme idi hem-çü Resûl
Cümle a‘zâsı latîf ü makbûl

²⁹ 57: - AE³⁰ cânâ: meselâ AE³¹ nakl: nakş AE

- 69 Lahm-ı cismi vasatü'l-hâl idi hem
'Aşk-bahş idi o zât-ı hurrem³²
- 70 Dahi bî-mû idi cism-i zîbâ
Reşk iderdi ana sîm-i sârâ³³
- 71 Gülşen-i hüsne nihâl-i mevzûn
Mîve-i 'ilm-i ledünle meşhûn
- 72 İnhinâlıca iderdi reftâr³⁴
Ki odur hulk-ı Habîb-i Muhtâr
- 73 Meyl ider pîşine ağsân-ı nihâl³⁵
Olsa ger mîve ile mâl-â-mâl
- 74 Bir de güftârı halâvetli idi³⁶
Cümle ahlâkı melâhatlı idi
- 75 Mülket-i lutfun olup pâdişehi
Dâ'imâ hilm ile oldı nigeği
- 76 Şâh-ı iklîm-i velâyetdür ol
Merd-i meydân-ı kerâmetdür ol
- 77 Vâsf u medhi ne kadar olsa sezâ³⁷
Oldı zîrâ ki o ma'sûk-ı Hudâ
- 78 Mahrem-i râz-ı Habîb-i Ekrem³⁸
Vâsıl-ı sırr-ı Resûl-i A'zâm
- 79 Oldı ol vâris-i sultân-ı rüsûl
Yeridir dirler ise vâris-i kül
- 80 Meş'al-efrûz-ı şerî'atdür o mâh
Reh-nümâ oldı tarîkatde o şâh³⁹
[AE vr. 4a]
- 81 Gülşen-i ma'rifetün bülbüldür⁴⁰
Çemenistân-ı hakîkat gülidür
- 82 Dürr-i esrâr ile pür bir deryâ
Mesnevî'sidür anun ey dânâ
- 83 Öyle ki ka'rına irmez gavvâs⁴¹
Leb-gezân vüs'atine nice havâs
- 84 Bahr-i zâtına kıyâs ol katre⁴²
Katre ammâ ki berâber bahre
- 85 Mülk-i ma'nâda ma'ârif-zîver
Oldı her beyti anun bir kişver⁴³
- 86 Oldı şeh-zâde-i Sıddîk-i 'Atîk
Ki odur Mefhar-i Kevneyn'e sadîk
- 87 Nesl-i Bû Bekr-i celiyyü'l-hasebün⁴⁴
A'ni ebnâ-i 'aliyyü'n-nesebün
- 88 On birincisidür ol pâk-nijâd⁴⁵
O sûtûde-dil ü ferhunde-nihâd
- 89 Görüp âyînini şems ile kamer
Döndiler vecde gelüp şâm u seher
- 90 Müşterî oldı sa'âdet-cüyân⁴⁶
Hem harîdâr-ı füyûzât ey cân

³² idi: itdi AE

³³ Reşk iderdi ana sîm-i sârâ: Sîm-i sârâ gibi idi cânâ AE

³⁴ inhinâlıca: münhanıca AE

³⁵ meyl ider pîşine: meyli arza ider AE

³⁶ de: - AE

³⁷ vâsf u medhi: medh ü vâsfı AE / 77-101. beyitlerde AE ile M arasında bazı takdim tehir farkları vardır. Söz ve anlam akışı M'de daha uygun olduğundan kimi zaman bunlarda M nüshasına uyulmuştur.

³⁸ 78: Vâris-i Hazret-i Fahr-ı 'Âlem/Harem-i sırr-ı Resûl'e mahrem AE

³⁹ oldı: idi AE

⁴⁰ gülşen-i: ravza-i AE

⁴¹ 83: - AE

⁴² kıyâs: göre AE

⁴³ oldı: göre AE

⁴⁴ 87: - AE

⁴⁵ 88: - AE

⁴⁶ 90: Müşterî kevkebi her subh u mesâ/Oldı cüyâ-yı sa'âdet cânâ AE

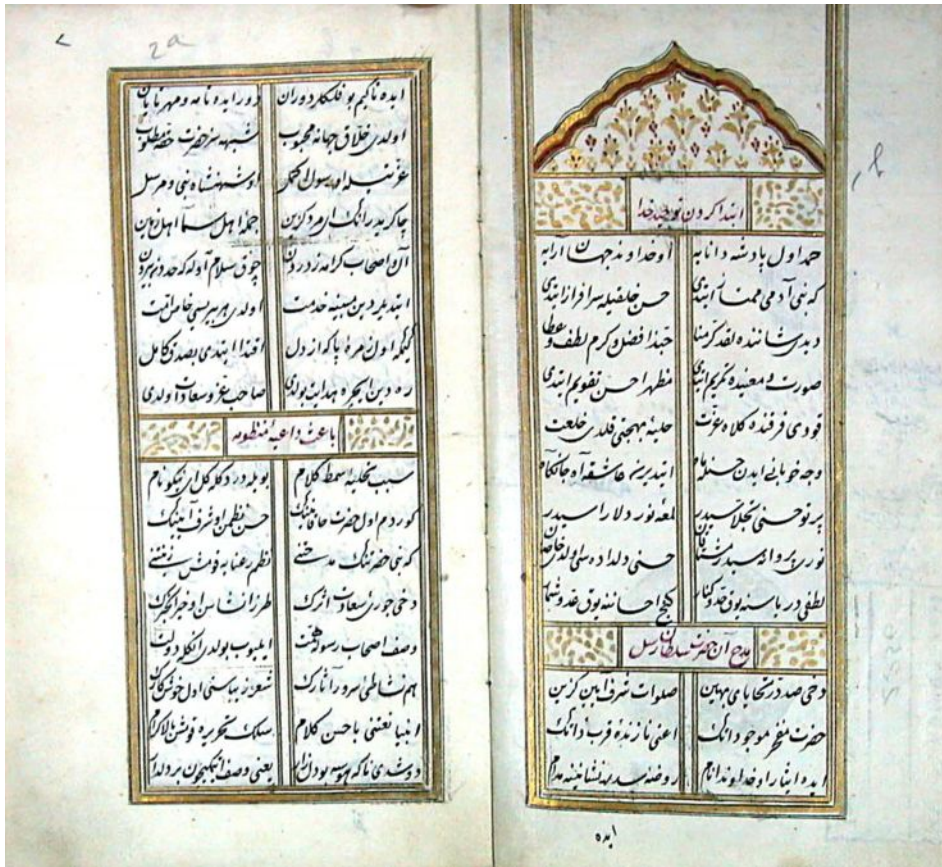
91	Neyyir-i Hazret-i Mevlânâ'dan Şems-i kadr ü şeref-i Monlâ'dan	103	Kıla eltâfını hem-dem o Latîf Bula dil-hâhını Lütfî -i za'îf
92	Nakşınun fikri olup Zühre'ye kâr Dem-be-dem eylemede nâle vü zâr	104	Çâkeri Hazret-i Mevlânâ'nun Nazm iden na'tını ol sultânun
93	Güyyâ mutrib olup her şeb ü rûz ⁴⁷ Eylemekde nagamât-ı pür-sûz	105	Meselâ kemter-i evlâdı anun 'Âciz ü ahkar-ı evlâdı anun
94	Fasl idince nice 'uşşâk u nevâ Şevk ile girdi semâ'ma semâ	106	Eyle yâ Rab mededüni yâver Dü cihân içre Hudâyâ rehber
95	Şeş sad u çârda ol murg-ı cinân Tutdı dünyâ kafesi içre mekân	107	Cümle hâhişlerine vâsıl kıl Harem-i vuslata hem dâhil kıl
96	Altı yüz yetmiş ikisinde be-nâz Eyledi bâg-ı bihişte pervâz	108	Sakla îmânını yâ Rab dâ'im Zâ'il olmakdan anı yâ Kâ'im
97	Dinle ey kilik-i za'îf ü kâsır Reh-i medhinde anundur fâtir ⁴⁸	109	Dahi dîvân-ı nübüvvet şehinün A'ni ol taht-ı risâlet şehinün
98	Nice çâbü-k-rev-i meydân-ı suhan Dahi ser-bâz-ı dilîrân-ı sühân [AE vr. 4b]	110	Cümle-i ümmetine kıl ihsân Kasd u hâhişlerini yâ Rahmân
99	Bunca 'acz ile nedür bende mecâl Anı ta'rîfe idem bast-ı makâl	111	Lutf-ı Hakk ile olup sa'y-i be-nâm Buldı bin yüzde bu nâme dahi nâm
100	Hüsünün metnini kim ve'l-hâsıl ⁴⁹ Şerh olunmak ya olur mı kâbil		MİDHAT-I SADR-I KERÎMÜ'L- AHLÂK
101	Vasfi imlâ vü beyâna sığmaz Medhi evrâk-ı 'ayâna sığmaz	112	Sadr-ı vâlâ-güherâ cûd-ı verâ Devletün eyleye dâ'im Mevlâ
102	İdelüm sahn-ı du'âda devrân Eyleye tâ ki icâbet Mennân	113	Nazm ile <i>Hilye-i Mevlânâ</i> 'yı Eyledüm yâd dem-i 'Îsâ'yı
		114	Eyleyüp nesr-i le'âlî-i medfih Hilyesin eylemek ile tasrîh

⁴⁷ 93: Güyyâ mutrib olup leyl ü nehâr/ Kıldı âgâze-i fenn-i edvâr M

⁴⁸ anundur fâtir: anun fâtirdür AE

⁴⁹ 101: - AE / M nüshası bu beyitle son bulmaktadır.

<p>115 Eser-i himmet-i vâlâ-güheri
İtdi tâbende bu nîkû-haberi
[AE vr. 5a]</p> <p>116 Gerçi ol dürr-i girân-kadr-ı ferîd
Oldı zîver-dih-i levh-i tesvîd</p> <p>117 Lîk tebyîz ile ol nev eseri
İtmedüm kimseye ‘arza nazarı</p> <p>118 Virmedüm ol güheri tâlibine
İntizâr üzre idüm sâhibine</p> <p>119 Hamdü li’llah ki gelüp vakt-i sürûr
Sâhibin buldı o zîbende zuhûr</p> | <p>120 Turmayup eyledüm ithâfa kıyâm
Sadr-ı pâkîze-dile bi’l-ikrâm</p> <p>121 Habbezâ sadr-ı mu‘azzam ki müdâm
Kerem-i tab‘ ile meşhûr u benâm</p> <p>122 Zâtı midhatden anun ‘âlidür
O kumaşı alamam gâlidür</p> <p>123 Dîde-i hayr-ı du‘â ile hemân
Bana lâyük ana olmak nigerân</p> <p>124 Tâ-be-mahşer ide sadrında mukîm
O cihândâr-ı Hudâvend-i kerîm</p> |
|--|---|

مصطفی رویه یکجده انبث
 خوب و موزون کتبیم
 نه غم ایدر زنده نجف
 خوش خنده کل ایدر و ج لطیف
 خط سبز رنگ دخی ولد لطیف
 صحیح و باره ابر زینت ده
 کرب در کتب ابر و کتب
 نام الف با ابر زینت رسول
 علم جسی وسطا کما ابر بر
 دخی بی موی ابر جسم بی
 کاشن حزن نهال موزون
 ضعیفی ایدر بر رفت
 بسلی رضا ایدر اخصا نهال
 بر کفنا در حلا و تنه ایدر
 ملکک لطیفه کلوب پاشی
 شت و اقبه ولا تندر اول
 اولد اولد اولد اولد اولد
 شش اولد اولد اولد اولد

دو خط معرکتک بله سید
 اولد شهزاده صدیق عزیز
 کور و سب آینه شمسیر
 مشنای کوبک بر صیغ
 تیر حضرت مولانا دان
 نغشنگ نظر اولد زهر کباب
 کویا مطرب اولد زینت
 فصل اولد بیخه بیخه بیخه
 ذرا سر اولد بر در
 یک معناه معارف نهال
 بحر دانینه کوره اولد
 شرح و وصفی خد اولد
 وارث حضرت فخر خاندان
 شش صد و چاره اولد
 انبوت زینت اکیسه نماز
 دکور اولد کله کله کله
 بیجا کله اولد اولد

دو

بویکجه ندر زنده مجال
 وصفی اولد و بیاض صفیر
 ایدر لحن و عاده دوران
 قیاط فنی ایدم اولد لطیف
 چاکر حضرت مولانا انبث
 مشنای کور اولد در انبث
 ایدر بارب مددی باور
 جهره آهش زینت اولد اولد
 صفرا با نقر بارب انبث
 دخی دیوان توت شمشک
 جهره آهش زینت اولد اولد
 لطف خند اولد لوب سی بنام

کرچه اولد در کاند فزیه
 ایکت شمسیر اولد اولد اولد
 دیر هم اولد بر طابند
 حمد ندر کلوب وقت بود
 طوری سوب ایدم انبث
 جنبا صدر معظم کدم
 ذاتی بد حندن انبث کباب
 دیده خیر دعا ایدر همان

سطق

سطق

صدر و الا کله جود و را
 نظم ایدر حلیه مولانا بی
 ایدر سیر لایله صریح
 اثر انبث والا کرسه

با محشر ایدر صدر زینت
 او جهاند از خداوند کرم

کرچه

Mecmua-i Medayih'taki *Hilye-i Lütfi* bölümünden örnek

<p>نوشته کما ایسی در حلیف جدا عدس کی اوستی نجف لیک فی الجهد حایره مائلی سیدیک اولدی کوزنر واله عتوقجه ایسی اولسه ختم رتک ایسی کرم سارا حمد اعظمه لطف و معول میوه علم لکنه مشویه کراودر خلوه حبیب مختار اولر کرمیوه ایل مالومال حمد اخلاق مدخل ایسی داتا همدم اولدی کیم مرد میانه کراسته اولن اولدی نرکارا و معقول واصل شتر سول اعظم بیدر دیر لایب وارتنکی رهنگ اولدی لقیقه اوتار جنتانه حقیقت کلمه توتیله رتک ای دانا لبت کزله وسعتی چوخو قطره آماک بریر جوه</p>	<p>نه معنی ایسی زهر نه نجف خطبته کیم دهن اولدی سرفین کرسیه رتک ایسی رتک فابن صبح و دیراره ایسی زینتیه لقمه حسن و سلطان ایسی هم دهن کی موبایسی جسم نیبا نام القام ایسی همیوتوک کتبه هسته نرک موزونه اتمالیجه ایسی رتقار یق ایسی زینتیه اخصانه نرک برده کفاری عدوتیه ایسی ملک لطفک اولوب یار شهن شاه اقلیم دلیر اولن وصف و معنی نهاد اولسزنا عجم راز حبیب اکرم اولدی اول ولایت لطفین معنی افروز شریعتیه اوتمار کتبه معنی کلمه جلیله در اسرار ایل بریر دیا اولر کتبه قنیه ایریز غواص جوی زینتیه قنیه اول نظر</p>	<p>اصح خاندانه غمی هب نار و مار ایسی جتم دار عارف و مجازی جود و رحیمه کمالی سوتق اتره کورسنگ ای کویکن تقصیر ایسی لکوی و بریر حباب زوی</p> <p>و کتبه ایچوبه اسم اهنیا عمل خاصه کوسم کیم اولورن مقام نرای کی</p> <p>حدید سید حضرت مولانا تک ایلیمه آئی سزایب کتاب لوبه سیاحتی اولر یه جید لوبه و جتن اوشاهک هرگاه نور قنیه لیل اولر لوبه ایسی تکون ایسی ایسی همیوه کدل ایکی روح عیبه لوبه ایسی نا اتمال اولر کیم اوقاشه لوح بیتای ایسی بک روتنه بکلدی حنی برلیه کویا اولدی واسع اولر ایکی هم مختار نه زیاده ماریو ایسی نه سیاه رتک ایسی رتکته اهل کیم معصوم روی ایچمه اتمک خوب و موزونه اتمک اتم</p> <p>ارور ضایح کیم اکرم عسای کی تقریب ایسی اوقامت و کتبه نای کی دلول کویچر کول اولسه نای کی ارباب شتر نغم جانفزی کی</p> <p>دکده برلیه سید اول سلطانک یازدی بویوتی لفظ صواب کویا قلمه ایسی در سفید دردی کور کیم برتیا ننه عظم اولر برده ایسی بویوتی لطف ایسی حکم نکل مطلع هسته اور زینیه اوزا خونه مایری اولر نظر نکل اولدی اتمک موسسه قاتوق ایسی ایسی حاجت اهنیا مستایر کور کوی ای اهنیا دلر یا ایسی اولر زنده نگاه جتم شاهانه سینه قلم نظر یق پای اولر عیبه نکل بویوتی لطف ایسی برلیه کیم</p>
--	---	--

Rızâ'nın ve Tâhir'in hilyelerinden örnekler (sağdaki Rıza, soldaki Tâhir'in hilyesinden)

 <p>حلیه مبارکه حضرت مولانا</p>		<p>در کده در روزه کدر کمالا هر لوبه الله اوزیه طمینه العلوم ای شاه کرم معارف</p> <p>امامدای رتد روم الامامی شمس تریزه مدد قیل حاسه حال یماذر یابوق الله</p> <p>ایده لم یحلیله فتح کلام قد وصفه الله هام روزه آجلم باغ سینی ختم وصف حیدر یالک مولانا بویوتی لطف نور باغ کمال کرم حتم نکل بر بومض حنی یانده نره شمس جلا بیق قنیه عالم لاهوت جذب ایویوتی شمس حویاتی کورری قرع طانه نور اتی تب معاهده یار شاه سل اتی قنیه سؤل میریه نغم قنیه قرع عالم اتم رسم سیماره حضرت نکل نور وجهه کورری ایسی وجهی نور و روتنه نور قنیه لطف لیک اعلا</p>	<p>قولک بالله شایب و تواتر یابوق الله قول عظیمی الی کانه یابوق الله</p> <p>بسم جمه جم المولی احمد اکر بانکر الیه واصلی واسم اکل اجمل الحاقه بجمه و رضوه سید الکلود سول النعلیه حضرت احمر علیه الصلوات سیمه اطفال اصحاب کزیه نایق انیه همای فی الفای نظر عدله و عیبه نبوی</p> <p>بنا خالصا مولانا بکل وقت ذکرت علیه بالقی العربی الی جم فاج الهم و غم و فاقه حمد سلطیه امم الحویه و علی الال و سلطیارات اولر وارتن اصحاب سیمه المذهب بجمه النادر یار قنیه و عیبه نبوی</p> <p>حمد عالی جناب حکما زات نوبه رتوده اطوار</p> <p>رهن سلطان عرشه اتم ناسر رتیه سیمه اسلام شه شاهان شرفی کتدر دار</p> <p>اولم بر خنده غلام لطمه خوب بایات تامه روزه دیکر صحت نازه عجم بویوتی رتاه ملک حقیقه خدا صاحب عفو و لطف اهل جهان ختمه جتم کیم ایسی سؤل انظار و جتم حور جهان وجهه و در کتبه ملکوت قول قدره ماهر سانی یکیم ایسی عتره دورانی اوغریوب کور کوی اتی شایب دردی قنیه عقیده بویوتی بویوتی اصحاب بویوتی سنان کوی کوی قنیه اتی عجم نکل قروتمند دهن انور چونک فریوس عقیده بویوتی یار شاهان قول اولدی اکبرنا</p>
--	--	--	--